

Türkiye'deki Bazı Orman Ürünleri Dış Ticaretinin Karşılaştırmalı Analizi

Cumhur ALEVLİ¹ , İbrahim YILDIRIM²

Özet

Uluslararası ticarete orman ürünleri endüstrisi önemli bir yere sahiptir. Ormanlardan elde edilen yuvarlak odun işlenerek pek çok endüstri için girdi olabilmektedir. Bu girdiler farklı ülkelerde farklı maliyetleri de beraberinde getirmektedir. Bazı bölgelerde maliyeti fazla olan bir ürün başka bir yerde daha ucuz olabilmektedir. Kaynakların ve malzemelerin maliyetlerinin farklı olması da ülkeler arasında karşılıklı ticareti beraberinde getirmektedir.

Bu çalışmada, FAOSTAT veri tabanından elde edilen bazı orman ürünlerine ait dış ticaret değerleri belirli alt gruplar halinde incelenmiştir. Bu alt gruplar odun esaslı levhalar, tomruklar, kâğıt hamuru ve kâğıt-karton ürünlerini içermektedir. Çalışmada 2005-2014 yılları arasındaki Türkiye genel dış ticareti içinde orman ürünleri alt gruplarına ait paylar değer bakımından irdelenmiş ve grafiksel olarak gösterilmiştir. Yıllık dış ticaret dengesi da her grup için tablolarda verilmiştir. İhracatın ithalatı karşılama oranı sadece odun esaslı levhalarda diğer alt gruplara göre genel olarak daha yüksektir. Dış ticaret hacmi genel olarak kâğıt-karton alt grubunun liderliğindedir. 2014 yılı için kâğıt-karton alt grubunun dış ticaret hacmi 2,6 milyar dolar, odun esaslı levhalar alt grubunun ise 1,1 milyar dolar olarak kayıtlara geçmiştir. İhracat değeri bakımından ise genel olarak odun esaslı levhalar alt grubunun üstünlüğü söz konusudur.

Anahtar kelimeler: Orman ürünleri dış ticareti, İhracat-İthalat, Türkiye

The Comparative Analysis of Some Forest Products Foreign Trade in Turkey

Abstract

Forest products industry has an important place in the international trade. The round wood obtained from forests is an input for a great deal of industry. These inputs bring with different costs in different countries. In some places a product which is costly, it is possible that the same product is cheaper in different places. As a result of cost difference of resources and materials, mutual trades with countries come to the fore.

In this study, the foreign trade values of some forest products obtained from FAOSTAT database examined with the format of specific subgroups. These subgroups cover wood-based panels, round woods, wood pulps and paper and paperboards. Between 2005-2014 years, the value proportion of forest products subgroups in the Turkey general foreign trade is scrutinized and visualized with the graphs. Yearly foreign trade balance also given for each groups with tables. Wood-based panels' rate of exports meeting imports is higher than other subgroups. Generally, the leadership of foreign trade volume is paper and paperboard subgroup. The year 2014, foreign trade volume of paper and paperboard subgroup's is recorded as 2,6 billion dollar, wood-based panel subgroup's is 1,1 billion dollar. In point of export value, wood-based panels subgroup has a supremacy than other subgroups.

Key words: Forest products foreign trade, Export-Import, Turkey

Giriş

Farklı çeşitlerdeki orman ürünleri, geçmişten günümüze insan hayatının her kademesinde kendine yer bulmuştur. İnsan, kendi beden yapısı gereği daima doğal malzemelere ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyacı en iyi karşılayan malzemelerin en önemlilerinden biri de tamamen doğal olan ağaç ve ürünleri ile genel itibarıyla tüm orman ürünleridir. Türkiye yaklaşık olarak 80 milyon hektar yüzölçümüyle, dağlık ve ekokoğrafya bakımından zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Bu ekolojik zenginliğe paralel olarak ormanları da

¹Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, cumhuralevli@ktu.edu.tr

²Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, ibrahim@ktu.edu.tr

tür ve kompozisyon olarak zengindir. 2012 yılı itibarıyla yapılan tespitlere göre ormanlar, ülke yüzölçümünün %27,6'sını kaplamaktadır. Bu rakama orman içi açıklıklar dâhil değildir (OGM, 2014).

Orman; mobilya, kâğıt, yakacak, tel ve maden direkleri, inşaat malzemesi gibi ihtiyaç ürünlerinin hammadde kaynağıdır. Bu faydalarının yanı sıra havayı temizleyip sağlıklı bir çevre oluşumu, canlıların yaşam kaynağı olması, erozyonu önleyici faktörlerin başında gelmesi, pek çok çeşit odun dışı orman ürünlerinin kullanılabilmesi gibi faydaların tümü de insanoğluna sadece ormanlar vasıtasıyla ulaşmaktadır.

Ayrıca orman ürünleri, ekonomik olarak da pek çok ülkeye önemli miktarda gelir kaynağı olmaktadır. Örneğin FAOSTAT (2015) verilerine göre ülkemiz 2014 yılında orman ürünleri ihracatından 807 milyon dolar gelir elde etmiştir ki bu değer Türkiye genel ihracat değerinin %0,5'i kadardır. Ancak bu ihracat değerinde odun dışı orman ürünleri ve mobilya sektörünün değerleri mevcut değildir. 2008 yılı verilerine göre mobilya sektörü, katma değer bakımından imalat sanayii içinde 12. sırada, üretim değeri bakımından 13. sırada ve ihracatın ithalatı karşılama oranı bakımından da 2010 yılı için 7. sıradadır (Boya, 2012). Odun dışı orman ürünlerinden biri olan defneyaprağı tüketiminin de yüzde 80'inin Türkiye'den karşılandığı tahmin edilmektedir (URL-1). Defneyaprağı tek bir üründür ve bunun gibi daha pek çok odun dışı orman ürünü, ülkemiz ormanlarında mevcuttur. Bu tip ürünlerin de hesaplamalara eklenmesiyle gerçek orman ürünü ihracat değerimiz daha yüksek bir değere ulaşmaktadır. Bu yüzden orman ürünlerinin ticari değeri daha iyi irdelenmeli ve gerçek sonuçlara ulaşma gayreti içinde olunmalıdır.

Odun esaslı levhalar üzerine yapılan bir çalışmada 2013 yılında dünyada gerçekleşen 358 milyon m³'lük odun esaslı levha üretiminde Türkiye'nin payı %2,45 ve Avrupa Birliği ülkelerinin payı da %16 olarak hesaplanmıştır. Aynı çalışmada dünya odun esaslı levha ihracat toplamında Türkiye'nin payı %1,14, ithalat toplamında ise %1,82'dir. AB ülkelerinin toplam ihracattaki payı %39, ithalattaki payı ise %35,6 olarak hesaplanmıştır (Yıldırım, vd., 2014). Yapılan başka bir çalışmada sadece levha sektörü için AB ile rekabet edilebilir bir yapının olduğu ortaya konulmuştur (Akyüz, 2006). Akgül ve ark. (2013) tarafından yapılan bir çalışmada da 2011 yılında MDF üretimi yapan 753 firmanın bulunduğu ve bunların yıllık üretim kapasitelerinin toplamının 91.189.805 m³/yıl olduğu belirtilmiştir. Aynı çalışmada MDF üretimi yapan işletmeye sahip ülke sayısı 47 olarak belirtilmiştir. Türkiye 47 ülke içerisinde 2012 yılında yapılan yeni yatırımlarda dikkate alındığında üretim kapasitesi bakımından 4.558.800 m³/yıl kapasitesiyle üçüncü sırada yer almıştır.

Kâğıt sektörü üzerine yapılan bir çalışmada ülkemizde bulunan kâğıt fabrikalarının üretim kapasitelerinin AB ülkelerine göre oldukça düşük, uluslararası ticarete rekabet gücü zayıf olup, kâğıt üretiminde kullandığı hammaddeyi yurtdışından tedarik etmekte olduğu sonucuna ulaşılmış ve bu durumun dışa bağımlılığı artırdığı vurgulanmıştır (Akyüz ve Yıldırım, 2006).

Türkiye orman ürünleri, yılda 12-13 milyon m³ yuvarlak odun tüketen bir yapıya ulaşmıştır. Bu tüketimin %75'i devlet ormanlarından karşılanmaktadır. Endüstriyel odunun %61'i Orman Genel Müdürlüğü (OGM) satışları, %27'si özel sektör satışları, %12'si ise ithalat yoluyla sağlanmaktadır. Türkiye orman ürünleri genel imalat sanayii içerisinde üretim değeri açısından %4'lük bir paya sahiptir. 33 sanayi dalı arasında üretim değeri açısından 8. sıradadır (Kurtoğlu ve ark., 2009).

Orman ürünleri sanayi üzerine yapılan başka bir çalışmada Türkiye genelinde ve orman ürünleri sanayi özelinde ihracat gibi ithalatın da büyüme üzerinde önemli bir etkisi olduğu, ithalatın büyüme üzerindeki etkisinde sanayi mallarında ve hammadde ithalatındaki rakamların büyüklüğünün etkisinin söz konusu olabileceği vurgulanmıştır. İhracatın son dönemlerdeki artışının yanında ithalatın da artışına hızlı bir şekilde devam etmesi dış ticaret açığının da artmasına neden olmaktadır. Ülke ekonomisinin ve orman ürünleri sanayinin

büyümesinin devamlılığı için daha çok üretim yapılması gerektiği ve daha çok ihracat yaparak ithalat rakamları ile aradaki farkın kapatılması gerektiği ifade edilmiştir (Balaban, 2007).

Yapılan başka bir çalışmada Türkiye'deki yonga levha ve lif levha sektörünün durumu incelenmiş ve Avrupa Birliği ülkelerindeki durum ile karşılaştırılmıştır. Sektörün üretim kapasitesi, ithalat ve ihracat rakamları incelenmiş, mevcut durum ortaya konulmuştur. Çalışma sonucuna göre Türkiye'de odun maliyeti Avrupa'ya oranla %39,6, elektrik %94 ve tutkal fiyatının da %13 daha pahalı olduğu görülmüştür. Üretim maliyetlerindeki bu farkların, ülkemizde işçilik giderlerinin Avrupa'ya oranla daha ucuz olması ile kapanmakta olduğu da vurgulanmıştır. (Dayanıklıoğlu, 2004).

Bu çalışmada 2005-2014 yılları arasındaki 10 yıllık süreçte, ülkemizde dış ticareti yapılan seçilmiş bazı orman ürünlerine ait ekonomik verilerin irdelenmesi ve bu ürünlerin ülkemize getirisinin karşılaştırmalı analizinin yapılması amaçlanmıştır. Türkiye toplam dış ticaretinde bu ürünlerin ne kadarlık bir yer teşkil ettiği ve on yıllık süreçte nasıl bir yapılanma oluşturdukları tablo ve grafiklerle gösterilmiştir. Ayrıca dış ticaret dengeleri de her ürün grubu için ayrı ayrı gösterilip hangi yılda hangi ürün grubunda dış ticaret fazlası olduğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Materyal ve Yöntem

Yapılan bu çalışmada ülkemizde kullanımı yaygın ve aynı zamanda önemli bir değere sahip orman ürünleri alt gruplarının dış ticareti ana başlıklar halinde incelenmiştir. Dört ana başlıkta toplanan ürünler Çizelge 1'de verilmektedir.

Çizelge 1. Çalışmada ele alınan ürün grupları

Kâğıt hamuru alt grubu	Kâğıt-karton alt grubu	Tomruk alt grubu	Odun esaslı levha alt grubu
Mekanik odun hamuru	Gazete kâğıdı	Kereste ve kaplamalık tomruk	Lif levha, kompakt Duralit
Yarı kimyasal odun hamuru	Yazı-baskı kâğıdı	Kâğıtlık odun	İzolasyon levhası MDF
Kimyasal odun hamuru	Diğer kâğıt-kartonlar	Diğer endüstriyel tomruklar	Yonga levha Kontrplak
Diğer lif hamuru		Yakacak odun	Kaplama levha

Çalışma için gerekli veriler FAOSTAT (2015) ve TÜİK (2015) veri tabanlarından elde edilmiş olup, bu veriler tablo ve grafikler yardımıyla ayrıntılı olarak irdelenmiştir. Türkiye'ye ait olan veriler, 2005-2014 yılları arasındaki orman ürünleri alt grupları bazında ihracat ve ithalat değerlerini, dış ticaret dengesini ve Türkiye genel dış ticareti içindeki paylarını içermektedir. Son 10 yıldaki ticari hareket değişimleri de verilmiş ve ihracatın ithalatı karşılama oranı da her yıl için hesaplanmıştır. Çizelgelerdeki orman ürünleri alt gruplarının dış ticaret dengesinin verildiği bölümlerdeki eksi(-) değerler, o yıl için ihracatın ithalattan daha az olduğunu dolayısıyla dış ticaret açığının olduğunu göstermektedir.

Bulgular

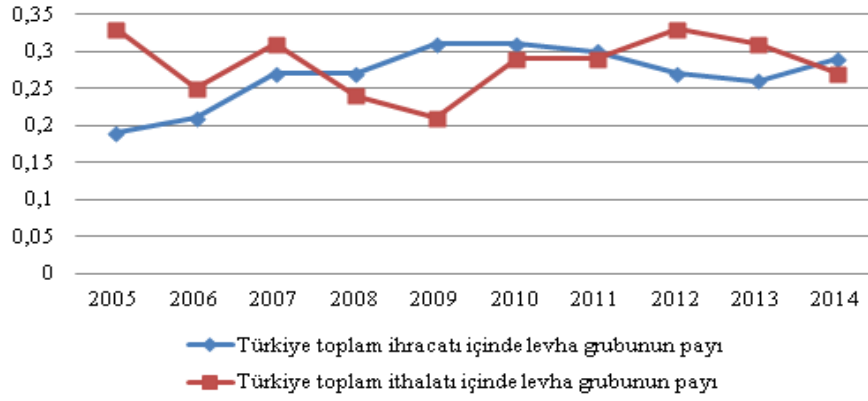
Türkiye orman ürünleri alt gruplarına ait ihracat ve ithalat değerleri ile ülkemizin toplam dış ticaretindeki payları ayrıntılı olarak ele alınmış olup Çizelge 2'de odun esaslı levha alt grubuna ait dış ticaret değerleri ile dış ticaret dengesi görülmektedir.

Çizelge 2. Türkiye odun esaslı levha alt grubu dış ticaretine ait değerler

Yıl	Odun esaslı levhalar alt grubu		Odun esaslı levhalar alt grubu dış ticaret dengesi (1000 \$)	Türkiye toplam ihracatında levha alt grubunun payı	Türkiye toplam ithalatında levha alt grubunun payı
	İhracat (1000 \$)	İthalat (1000 \$)		(%)	(%)
2005	138.634	381.199	-242.565	0,19	0,33
2006	181.087	348.362	-167.275	0,21	0,25
2007	292.203	524.405	-232.202	0,27	0,31
2008	354.241	489.809	-135.568	0,27	0,24
2009	314.700	299.290	15.410	0,31	0,21
2010	353.963	531.806	-177.843	0,31	0,29
2011	398.984	690.215	-291.231	0,30	0,29
2012	410.614	777.820	-367.206	0,27	0,33
2013	388.336	773.533	-385.197	0,26	0,31
2014	453.293	649.120	-195.827	0,29	0,27

Çizelge 2'ye göre 2014 yılı Türkiye odun esaslı levha ihracatı 453,2 milyon dolar olup bu değer Türkiye genel ihracatındaki payı %0,29 olarak hesaplanmıştır. Son 10 yıllık süreçte Türkiye genel ihracatında odun esaslı levhalar en fazla payı 2009 ve 2010 yıllarındaki %0,31'lik değer ile en düşük payı da %0,19'luk pay ile 2005 yılında görmüştür. Levha grubu ihracat değerleri incelendiğinde 2014 yılında 453,3 milyon dolar olan değer, 2005 yılındaki 138,6 milyon dolarlık değere göre yaklaşık %227 oranında arttığı hesaplanmıştır. Ayrıca Türkiye genel ihracat değeri içerisindeki payı ise %53 oranında bir artış göstermiştir. 2014 yılı Türkiye odun esaslı levha ithalatı da yaklaşık 649 milyon dolar olup bu değer Türkiye genel ithalatındaki payı %0,27 olarak hesaplanmıştır. Son 10 yıllık süreçte Türkiye genel ithalatında levha grubu en fazla payı 2012 yılındaki %0,33'lük değer ile en düşük payı da %0,21'lik pay ile 2009 yılında görmüştür. Levha grubu ithalat değerleri incelendiğinde 2014 yılındaki değer, 2005 yılındaki 381,1 milyon dolarlık değerden yaklaşık 1,7 kat daha fazla olduğu hesaplanmıştır. Ayrıca Türkiye genel ithalat değeri içerisindeki payı ise %18 oranında azalmıştır. Dış ticaret açığının en fazla olduğu yıl 2013 yılıdır. Son 10 yılda levha grubu sadece 2009 yılında dış ticaret fazlası elde etmiştir ve bu değer 15,4 milyon dolar olarak hesaplanmıştır.

Şekil 1'de Türkiye toplam dış ticaretinde odun esaslı levha alt grubunun yıllara göre payı 2005-2014 yılları bakımından grafiksel olarak gösterilmiştir.

Şekil 1. Türkiye toplam dış ticaretinde levha alt grubunun yıllara göre payı (%)

Şekil 1'e göre Türkiye toplam ihracatında levha grubunun payı 2005-2014 yılları arasında 1,5 kat artmıştır. Bu sürece ait değerlerde aşırı değişkenlik görülmemiş, ortalama bir değerde grafiksel yapı ortaya çıkmıştır. Türkiye toplam ithalatında ise levha grubunun değer cinsinden payı 2005-2014 yılları arasında inişli çıkışlı fakat ortalama bir değerde devam etmiştir. 2009 yılında 2007 yılına göre yaklaşık %31'lik bir düşüş dikkat çekmektedir. Yıldırım ve ark. (2005) tarafından yapılan çalışmada 2001-2003 yılları dikkate alındığında Türkiye MDF üretimi bakımından Avrupa'nın %5,8'ini, dünyanın ise %2,6'sını karşılayabildiği belirtilmiştir. İlgili çalışmada levha endüstrisinde olumlu yönde en fazla değişim gösteren ülke konumunda olan Türkiye'nin levha ürünleri alanında gerek Avrupa ve gerekse de dünya genelinde önemli bir ağırlığa sahip olacağı belirtilmiştir.

Çizelge 3'te tomruk alt grubuna ait dış ticaret değerleri, dış ticaret dengesi ve Türkiye toplam dış ticaretindeki payı görülmektedir.

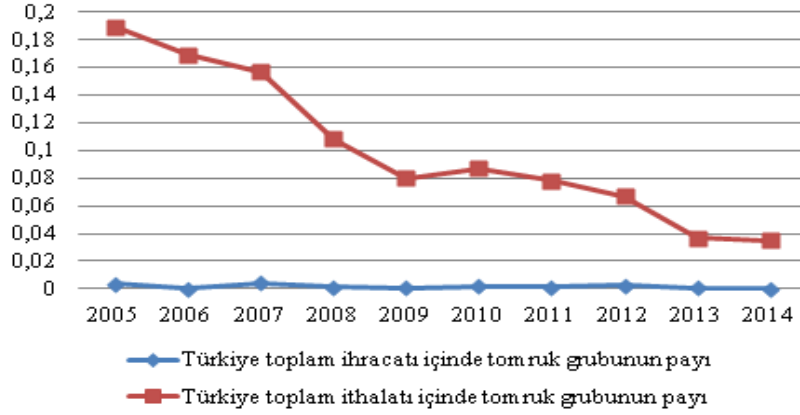
Çizelge 3. Türkiye tomruk alt grubu dış ticaretine ait değerler

Yıllar	Tomruk alt grubu		Tomruk alt grubu dış ticaret dengesi (1000 \$)	Türkiye toplam ihracatında tomruk alt grubunun payı (%)	Türkiye toplam ithalatında tomruk alt grubunun payı (%)
	İhracat (1000 \$)	İthalat (1000 \$)			
2005	2.818	220.334	-217.516	0,0038	0,189
2006	260	236.503	-236.243	0,0003	0,169
2007	4.260	267.784	-263.524	0,0040	0,157
2008	1.658	218.639	-216.981	0,0013	0,108
2009	614	113.385	-112.771	0,0006	0,080
2010	1.948	161.041	-159.093	0,0017	0,087
2011	1.732	188.668	-186.936	0,0013	0,078
2012	3.594	159.272	-155.678	0,0024	0,067
2013	945	93.860	-92.915	0,0006	0,037
2014	199	84.379	-84.180	0,0001	0,035

Çizelge 3'e göre 2005 Türkiye tomruk ihracatı 2,8 milyon dolar olup bu değer Türkiye genel ihracatındaki payı %0,0038 olarak hesaplanmıştır. Son 10 yıllık süreçte Türkiye genel ihracatında tomruk grubu en fazla payı 2007 yılındaki %0,004'lük değer ile en düşük payı da %0,0001'lik pay ile 2014 yılında görmüştür. Tomruk grubu ihracat değerleri incelendiğinde 2014 yılında 199 bin dolar olan değer, 2005 yılındaki 2,8 milyon dolarlık değerden yaklaşık %93 daha az olduğu hesaplanmıştır. 2005 Türkiye tomruk ithalatı 220,3 milyon dolar olup bu değer Türkiye genel ithalatındaki payı %0,189 olarak hesaplanmıştır.

Son 10 yıllık süreçte Türkiye genel ithalatında tomruk grubu en fazla payı yine 2005'te elde etmiştir. Tomruk grubu ithalat değerleri incelendiğinde 2014 yılında 84,3 milyon dolar olan değer, 2005 yılındaki 220,3 milyon dolarlık değerden yaklaşık %61 daha az olduğu hesaplanmıştır. Dış ticaret açığının en fazla olduğu yıl 2007, en az olduğu yıl ise 2014'tür.

Şekil 2'de Türkiye toplam dış ticaretinde tomruk alt grubunun yıllara göre payı 2005-2014 yılları bakımından grafiksel olarak gösterilmiştir.

Şekil 2. Türkiye toplam dış ticaretinde tomruk alt grubunun yıllara göre payı (%)

Şekil 2'ye göre Türkiye toplam ihracatında tomruk grubunun payı 2005-2014 yılları arasında %97,3 oranında azalmıştır. Türkiye toplam ithalatında ise tomruk grubunun değer cinsinden payı 2005-2014 yılları arasında doğrusal bir şekilde azalmıştır. Sadece 2010 yılında az bir miktar pay artışı gözlenmiştir. Genel olarak ithalat içindeki payda son 10 yılda %81,5 oranında bir azalma kaydedilmiştir. Grafiksel olarak ta ihracatın ithalattan az olduğu gözlenmektedir.

Çizelge 4'te kâğıt hamuru alt grubuna ait dış ticaret değerleri, dış ticaret dengesi ve Türkiye toplam dış ticaretindeki payı görülmektedir.

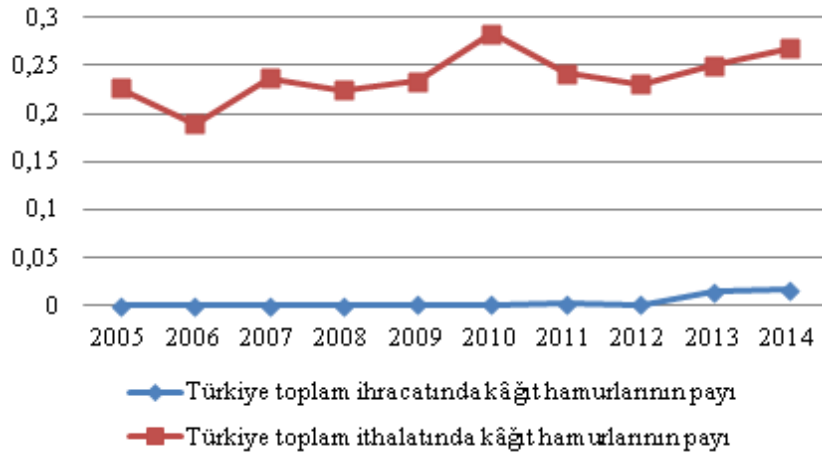
Çizelge 4. Türkiye kâğıt hamurları alt grubu dış ticaretine ait değerler

Yıllar	Kâğıt hamuru alt grubu		Kâğıt hamuru alt grubu dış ticaret dengesi (1000 \$)	Türkiye toplam ihracatında kâğıt hamuru alt grubunun payı (%)	Türkiye toplam ithalatında kâğıt hamuru alt grubunun payı (%)
	İhracat (1000 \$)	İthalat (1000 \$)			
2005	413	264.389	-263.976	0,0006	0,226
2006	413	264.389	-263.976	0,0005	0,189
2007	301	402.890	-402.589	0,0003	0,237
2008	815	451.470	-450.655	0,0006	0,224
2009	1.044	329.670	-328.626	0,0010	0,234
2010	1.445	525.774	-524.329	0,0013	0,283
2011	2.741	582.859	-580.118	0,0020	0,242
2012	1.978	546.117	-544.139	0,0013	0,231
2013	22.229	629.192	-606.963	0,0146	0,250
2014	27.158	648.712	-621.554	0,0172	0,268

Çizelge 4'e göre 2014 yılı Türkiye kâğıt hamuru ihracatı 27,1 milyon dolar olup bu değer Türkiye genel ihracatındaki payı %0,017 olarak hesaplanmıştır. Son 10 yıllık süreçte

Türkiye genel ihracatında kâğıt hamuru grubu en fazla payı yine 2014 yılında elde etmiştir. Kâğıt hamuru grubu ihracat değerleri incelendiğinde 2014 yılında 27,1 milyon dolar olan değer, 2005 yılındaki 413 bin dolarlık değere göre yaklaşık 66 kat arttığı hesaplanmıştır. 2014 yılı Türkiye kâğıt hamuru ithalatı 648,7 milyon dolar olup bu değer Türkiye genel ithalatındaki payı %0,268 olarak hesaplanmıştır. Son 10 yıllık süreçte Türkiye genel ithalatında kâğıt hamuru grubu en fazla payı 2010 yılındaki 0,283'lük değer ile en az payı ise 2006 yılındaki 0,189'lük değer ile elde etmiştir. Kâğıt hamuru grubu ithalat değerleri incelendiğinde 2014 yılındaki değer, 2005 yılındaki 264,3 milyon dolarlık değere göre yaklaşık 2,5 kat arttığı hesaplanmıştır. Dış ticaret açığının en fazla olduğu yıl 2014, en az olduğu yıl ise 2005 ve 2006 yıllarıdır.

Şekil 3'te Türkiye toplam dış ticaretinde kâğıt hamuru alt grubunun yıllara göre payı 2005-2014 yılları bakımından grafiksel olarak gösterilmiştir.

Şekil 3. Türkiye toplam dış ticaretinde kâğıt hamuru alt grubunun yıllara göre payı (%)

Şekil 3'e göre Türkiye toplam ihracatında kâğıt hamuru alt grubunun payı 2005-2014 yılları arasında yaklaşık 29 kat artmıştır. Bu sürece ait değerlerin oluşturduğu grafik iki temel alana bölünmüştür. 2005-2012 yılları arasında sabit ve 2012 yılından sonra artış görülen bölümler dikkat çekmektedir. Türkiye toplam ithalatında kâğıt hamuru alt grubunun değer cinsinden payı ise 2005-2014 yılları arasında ortalama bir değer seyrini korumuştur. 2010 yılındaki artış 2009 yılına göre yaklaşık %21'dir. İthalat içindeki payda son 10 yılda %18,5 oranında bir artış kaydedilmiştir.

Çizelge 5'te kâğıt-karton alt grubuna ait dış ticaret değerleri, dış ticaret dengesi ve Türkiye toplam dış ticaretindeki payı görülmektedir.

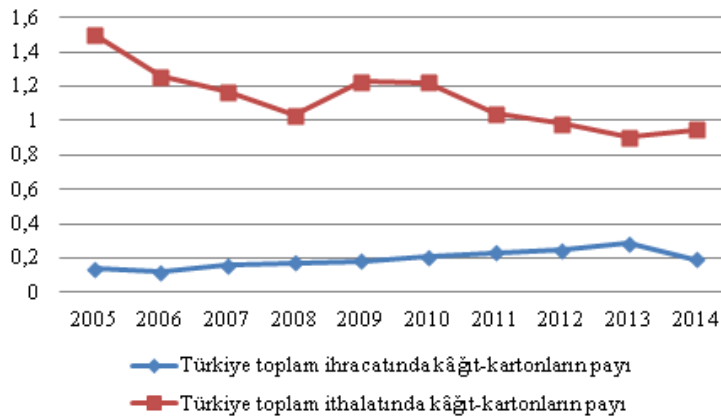
Çizelge 5'e göre 2014 yılı Türkiye kâğıt-karton ihracatı 304,4 milyon dolar olup bu değer Türkiye genel ihracatındaki payı %0,193 olarak hesaplanmıştır. Son 10 yıllık süreçte Türkiye genel ihracatında kâğıt-karton grubu en fazla payı 2013 yılındaki %0,286'lık değer ile en düşük payı da %0,117'lik pay ile 2006 yılında görmüştür. Kâğıt-karton alt grubu ihracat değerleri incelendiğinde 2014 yılında 304,4 milyon dolar olan değer, 2005 yılındaki 99,7 milyon dolarlık değerden yaklaşık 3 kat daha fazla olduğu hesaplanmıştır. 2014 yılı Türkiye kâğıt-karton ithalatı ise 2,3 milyar dolar olup bu değer Türkiye genel ithalatındaki payı %0,946 olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 5. Türkiye kâğıt-karton dış ticaretine ait değerler

Yıllar	Kâğıt-karton alt grubu		Kâğıt-karton alt grubu dış ticaret dengesi	Türkiye toplam ihracatında kâğıt-karton alt grubunun payı	Türkiye toplam ithalatında kâğıt-karton alt grubunun payı
	İhracat (1000 \$)	İthalat (1000 \$)	(1000 \$)	(%)	(%)
2005	99.756	1.752.680	-1.652.924	0,136	1,501
2006	99.756	1.752.680	-1.652.924	0,117	1,256
2007	167.921	1.983.622	-1.815.701	0,157	1,166
2008	227.185	2.082.093	-1.854.908	0,172	1,031
2009	183.818	1.727.582	-1.543.764	0,180	1,226
2010	234.154	2.266.366	-2.032.212	0,206	1,221
2011	313.632	2.500.366	-2.186.734	0,232	1,038
2012	376.232	2.316.456	-1.940.224	0,247	0,979
2013	433.661	2.268.616	-1.834.955	0,286	0,901
2014	304.421	2.290.193	-1.985.772	0,193	0,946

Son 10 yıllık süreçte Türkiye genel ithalatında kâğıt-karton grubu en fazla payı 2005 yılındaki %1,5'lik değer ile en düşük payı da %0,901'lik pay ile 2013 yılında görmüştür. Kâğıt-karton grubu ithalat değerleri incelendiğinde 2014 yılındaki değer 2005 yılındaki 1,7 milyar dolarlık değerden yaklaşık %31 daha fazla olduğu hesaplanmıştır. Dış ticaret açığının en fazla olduğu yıl 2011, en az olduğu yıl ise 2009 yılıdır. Gedik ve ark. (2005) tarafından yapılan bir çalışmada Türkiye'nin kâğıt üretiminde büyük oranda AB ülkeleri ile rekabet edebilecek konumda olduğu ancak özellikle gelişmiş ülkeler ve kâğıt üretimi konusunda dünya çapında hâkim konumda bulunan ülkeler ile rekabet edebilecek bir yapılanmaya sahip olmadığı belirlenmiştir.

Şekil 4'te Türkiye toplam dış ticaretinde kâğıt-karton alt grubunun yıllara göre payı 2005-2014 yılları bakımından grafiksel olarak gösterilmiştir.

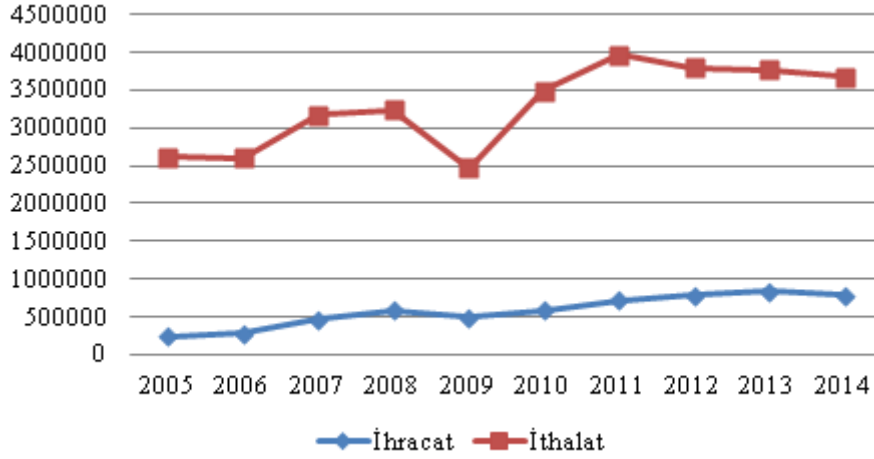

Şekil 4. Türkiye toplam dış ticaretinde kâğıt-karton grubunun yıllara göre payı (%)

Şekil 4'e göre Türkiye toplam ihracatında kâğıt-karton alt grubunun payı 2005-2014 yılları arasında yaklaşık %42 oranında artmıştır. Bu süreçte 2005-2013 yılları arasında genellikle artan bir yapı oluşmuştur. 2014 yılı ihracat değer payı ise 2013 yılına göre yaklaşık %33 oranında azalmıştır. Türkiye toplam ithalatında kâğıt-karton grubunun değer cinsinden payı ise 2005-2014 yılları arasında genel olarak azalmıştır. Sadece 2009 yılında bir miktar değer artışı olmuş ve bu değer 2010 yılında da azalmamıştır denebilir. 2009 yılındaki pay artışı 2008 yılına göre yaklaşık %19'dur. İthalat içindeki payda son 10 yılda yaklaşık %37

oranında bir düşüş kaydedilmiştir. Akyüz ve ark. (2013) tarafından yapılan bir çalışmada Avrupa Ülkeleri kuşe kâğıt üretiminde birinci sırada yer alan ülke Finlandiya olduğu bu ülkeyi Almanya ve İtalya izlemektedir. Çalışmada Türkiye'nin 1999-2010 yılları arasında toplam 527.000 ton kuşe kâğıt üretimi gerçekleştirdiği ve 27 Avrupa ülkesi arasında kuşe kâğıt üretiminde on üçüncü sırada yer aldığı belirtilmiştir.

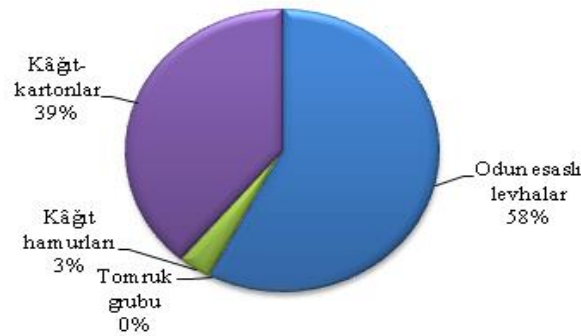
Ele alınan bu dört alt grubun tamamının toplam ihracatının ve ithalatının yıllara göre değişimi de Şekil 5'te verilmektedir.

Şekil 5. Dört alt grubun dış ticaret toplamının yıllık gidişatı (1000 \$)

Şekil 5'te de görüldüğü gibi Türkiye orman ürünleri genel itibariyle son 10 yıllık süreçte genel olarak artan bir ihracat değerine sahiptir. Çoğu ihracat kalemlerinde 2009 yılında görülen azalma burada da %14,3 gibi bir değerle karşımıza çıkmıştır. 2014 yılındaki ihracat değerimiz 2005 yılına göre yaklaşık %225 artmıştır. Yine aynı şekilde görüldüğü gibi Türkiye orman ürünleri ithalatı son 10 yıllık süreçte dalgalı bir seyir izlemiştir. Genel gidişatı büyük oranda bozan yıl burada da 2009 yılı olmuştur. 2008 yılı ithalat değerine göre yaklaşık %24 oranında bir azalma görülen 2009 yılındaki toplam ithalat değeri yaklaşık 2,5 milyar dolardır. 2010 ve 2011 yıllarında sırasıyla %41,1 ve %13,7 oranında artışlar yaşanmıştır. Genel olarak 2014 yılındaki ithalat değerimiz 2005 yılına göre yaklaşık %40,2 artmıştır.

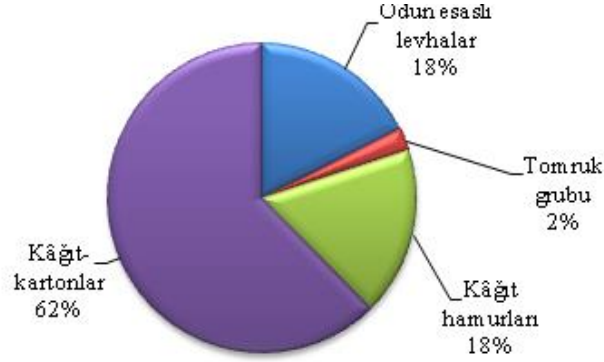
2014 yılı için ihracat ve ithalat değerlerinin alt gruplar bakımından kıyaslamalı olarak grafiksel gösterimim Şekil 6 ve Şekil 7'de verilmiştir.

Şekil 6. Grup bazında ihracat kıyaslaması (2014)

Şekil 6'ya göre 2014 yılı ihracat değerleri bakımından ürün grupları değerlendirildiğinde en fazla pay %58 ile odun esaslı levhalar ve %39 ile kâğıt-kartonlar grubuna ait olmuştur. Kâğıt hamurları ve tomruk ürünleri ise bu sıralamada az bir değer almışlardır. Toplamda 453,2 milyon dolar ihracat değerine ulaşan odun esaslı levhalarda ise en çok pay %57,6 ile MDF ve %23,5 ile yonga levha ürünlerine aittir. 2014 yılı için toplamda

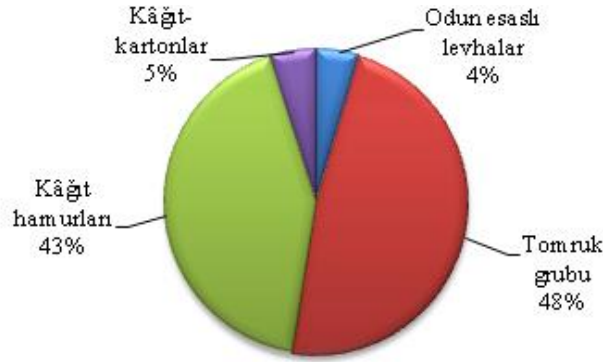
304,4 milyon dolar ihracat değerine sahip kâğıt-karton grubunda ise en çok pay %92,5 ile “diğer kâğıt-kartonlar” kategorisine aittir.

Şekil 7. Grup bazında ithalat kıyaslaması (2014)

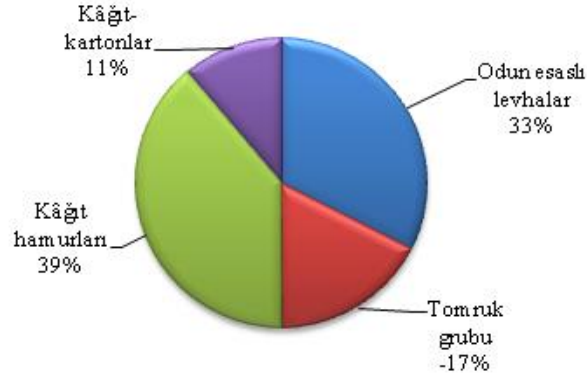
Şekil 7’ye göre 2014 yılı ithalat değerleri bakımından ürün grupları değerlendirildiğinde en fazla pay %62 ile kâğıt-kartonlar alt grubuna ait olmuştur. Tomruk ürünleri bu sıralamada %3 gibi az bir değer almıştır. Toplamda 2,4 milyar dolar ithalat değerine ulaşan kâğıt-karton alt grubunda en çok pay %51 ile “diğer kâğıt-kartonlar” kategorisine aittir. 2014 yılı için toplamda 649,1 milyon dolar ithalat değerine sahip odun esaslı levha ve toplamda 648,7 milyon dolar ithalat değerine sahip kâğıt hamuru alt grupları da pasta grafikte %18’lik eşit paylara sahiplerdir.

Şekil 8 ve Şekil 9’da 2005-2014 yılları arasında orman ürünü alt gruplarının ihracat ve ithalat değerlerinin değişimlerinin ortalaması alınarak 10 yıldaki toplam değişimleri kıyaslamamalı olarak grafikte verilmiştir.

Şekil 8. Son 10 yıldaki ortalama ihracat değeri değişimleri

İhracat değerlerindeki değişimler bir önceki yıl ile kıyaslanarak son 10 yılın ortalaması alınmıştır. Bu sonuca göre Türkiye odun esaslı levha alt grubu ihracatında ortalama %15, tomruk alt grubunda %165, kâğıt hamuru alt grubunda %146,4 ve kâğıt-karton alt grubunda %16,8 oranında artış meydana gelmiştir. Bu değerler pasta grafiğe döküldüğünde de ürün gruplarına ait toplam değişimlerin oransal olarak kıyası ortaya çıkmaktadır. Örneğin tomruk grubu son 10 yıllık ortalama ihracat değeri artışı ile bu grafikte en büyük dilimi, odun esaslı levhalar grubu ise en küçük dilimi almıştır. Bu hesaplamalar Şekil 8’de verilmiştir.

Şekil 9. Son 10 yıldaki ortalama ithalat değeri değişimleri

İthalat değerlerindeki değişimler bir önceki yıl ile kıyaslanarak son 10 yılın ortalaması alınmıştır. Bu sonuca göre Türkiye odun esaslı levha sektörü ithalatında ortalama %11,1, kâğıt hamuru grubunda %13,3 ve kâğıt-karton grubunda %3,8 oranında artış meydana gelmişken, tomruk grubunda %5,9 oranında bir azalma meydana gelmiştir. Bu değerler pasta grafiğe döküldüğünde de ürün gruplarına ait toplam değişimlerin oransal olarak kıyası ortaya çıkmaktadır. Örneğin kâğıt hamurları grubu son 10 yıllık ortalama ithalat değerindeki pozitif değişimi ile bu grafikte en büyük dilimi, kâğıt-karton grubu ise en küçük dilimi almıştır. Tomruk alt grubu da negatif yöndeki yaklaşık % 6'lık ortalama ithalat değeri değişimi ile pasta grafikte %17'lik bir alan kaplamaktadır. Bu hesaplamalar Şekil 9'da verilmiştir.

Çizelge 6'da Türkiye orman ürünleri alt grubu ve Türkiye genel dış ticaretine ait ihracatın ithalatı karşılama oranları yüzdesel olarak verilmiştir.

Çizelge 6. Ele alınan alt gruplar ve Türkiye geneli bakımından ihracatın ithalatı karşılama oranları (%)

Yıllar	Odun esaslı levhalar alt grubu	Tomruk alt grubu	Kâğıt hamurları alt grubu	Kâğıt-kartonlar alt grubu	Türkiye toplam dış ticareti
2005	36,37	1,28	0,16	5,69	62,92
2006	51,98	0,11	0,16	5,69	61,28
2007	55,72	1,59	0,07	8,47	63,08
2008	72,32	0,76	0,18	10,91	65,37
2009	105,15	0,54	0,32	10,64	72,48
2010	66,56	1,21	0,27	10,33	61,38
2011	57,81	0,92	0,47	12,54	56,01
2012	52,79	2,26	0,36	16,24	64,45
2013	50,20	1,01	3,53	19,12	60,32
2014	69,83	0,24	4,19	13,29	65,08

İhracatın ithalatı karşılama oranı, her bir alt grup ve Türkiye geneli için son 10 yıllık süreç bakımından Çizelge 6'da verilmiştir. Oranlar, her yıla ait ihracat değerinin ithalat değerine bölünmesi ile elde edilmiştir. Odun esaslı levhalar 2009, tomruk grubu 2012, kâğıt hamurları grubu 2014 ve kâğıt-kartonlar grubu 2013 yıllarında en yüksek oranları elde etmişlerdir. Türkiye toplam dış ticaretinde ise bu oran %72,5 ile 2009 yılında elde edilmiştir ki bunun sebebi ihracattaki değer kaybının ithalattaki değer kaybından daha az oluşundandır. Son 10 yılın ortalaması alındığında levha grubu %61,8, tomruk grubu %0,99, kâğıt hamurları grubu %0,97, kâğıt-kartonlar grubu %11,3 ve Türkiye genelinde %63,2 gibi oranlar hesaplanmaktadır.

Sonuçlar ve Tartışma

Ele alınan dört farklı orman ürünü alt grubu başlığı altında, 2014 yılı itibariyle Türkiye dış ticaret hacmi bakımından en fazla olan alt gruplar sırasıyla 2,6 milyar \$ ile kâğıt-karton grubu, 1,1 milyar \$ ile odun esaslı levhalar, 675,8 milyon \$ ile kâğıt hamurları grubu ve 84,5 milyon \$ ile tomruk grubudur. Son 10 yılda dış ticaret hacmindeki büyüme bakımından ise kâğıt hamurları grubu %155,2 ile ilk sıradadır. Bu grubu sırasıyla %112,1'lik büyüme ile odun esaslı levhalar grubu ve %40,1'lik büyüme ile kâğıt-karton grubu takip etmektedir. Tomruk grubunun dış ticaret hacmi ise %62,1 oranında azalmıştır.

Dış ticaret açığının sadece odun esaslı levhalar grubunun 2009 yılı kriz döneminde olmaması da dikkat çekmiştir. Son 10 yılda diğer tüm gruplarda ithalat değeri daima ihracat değerinden fazladır. Türkiye genel dış ticaretindeki açık da 2009 yılında azalma göstermiştir.

10 yılın ortalamasında odun esaslı levhalarda ihracatın ithalatı karşılama oranı, Türkiye genel dış ticaretindeki oran ile çok benzer çıkmıştır. Bu oran bakımından kâğıt hamuru alt grubuna ait değerler sadece 2013 ve 2014 yıllarında %3 ve üzerine çıkmıştır. Gedik ve ark. (2005) tarafından yapılan bir çalışmada 1999-2004 yılları arasında kesinleşmiş dış ticaret değerlerine göre Türkiye ihracatında orman ürünleri sanayinde yer alan alt sektörlerden en yüksek değer mobilya sanayisi tarafından; en düşük değer ise odun veya diğer selülozik madde hamurlarının ihracatından sağlanmaktadır.

Kâğıt hamuru ve odun esaslı levha alt gruplarının 2014 yılı ithalat değerleri birbirlerine çok yakın olup, bu durum Şekil 7'de verilmiştir. 2005-2014 yılları arasında ihracat ve ithalat değerlerinde tüm alt gruplarda ortalama olarak bir artış söz konusudur. Sadece tomruk alt grubunda ithalat değerinde ortalama olarak bir düşüş görülmüştür.

Alt gruplara ait grafiksel yapılar incelendiğinde, sadece odun esaslı levha alt grubunun dış ticaret değerlerinin birbirlerine yakın bir hat izlediği görülmüştür. Alt gruplara ait açıklayıcı tablolar incelendiğinde de tomruk ve kâğıt hamuru alt gruplarının özellikle ihracat değerlerindeki yıllık değişimlerinin tutarsız olduğu fakat odun esaslı levha ve kâğıt-karton alt gruplarının daha tutarlı değişimler gösterdiği saptanmıştır. Örneğin tomruk ve kâğıt hamuru alt gruplarına ait ihracat veya ithalat değerlerinde bir yılda çok fazla artış veya düşüş yaşanırken, diğer iki ürün grubunda bu tip değişimler yaşanmamıştır. Sayısal olarak ifade edersek on yıllık süreçte kâğıt-karton alt grubunun ihracat değerinde meydana gelen değişimler ortalama %16,8 iken, aynı süreçte tomruk alt grubunun ihracat değerlerindeki değişimin ortalaması %164,9 olarak hesaplanmıştır. Odun esaslı levha alt grubunun 2014 yılı ihracat değeri 2005 yılındaki değer 3,2 katı iken, kâğıt hamuru alt grubunda aynı dönemlere ait oran 65,7 kat olarak hesaplanmıştır.

2014 yılı ihracat değerlerinin 2005 yılına göre yüzdesel değişimler bakımından incelendiğinde en fazla değişim yaşanan gruplar sırasıyla odun esaslı levha alt grubu(%227), kâğıt hamuru alt grubu(%6475,8), kâğıt-karton alt grubu(%205,2) ve tomruk alt grubudur(%92,9). 2014 yılı ithalat değerlerinin 2005 yılına göre yüzdesel değişimleri bakımından incelendiğinde de en fazla değişim yaşanan gruplar sırasıyla kâğıt hamuru alt grubu(%145,4), odun esaslı levha alt grubu(%70,3), tomruk alt grubu(%61,7) ve kâğıt-karton alt grubudur(%30,7). Tomruk alt grubunun değişimi hem ihracatta hem de ithalatta negatif yöndedir. Akyüz ve ark. (2006) tarafından yapılan ve 1999-2005 yılları arasında ürün bazında dış ticaretin incelendiği çalışmada tarımsal orman ürünleri alanında yaşanan değişimler sanayi ürünleri alanında oluşan değişimlerin gerisinde kaldığı, inceleme yapılan yıllar genelinde ihracatta mobilya ürün grubunun, ithalatta ise kâğıt-karton ve kâğıt, karton esaslı mamullerin ön planda bulunduğu belirlenmiştir.

Kaynaklar

- Akgül, M., Çamlıbel, O., Gedik, T. 2013. Türkiye ve Dünyadaki MDF Endüstrisine Genel Bir Bakış, Ormancılık Dergisi 9(2) (2013) 117-125
- Akyüz, K.C., Balaban, Y., Gedik, T., Yıldırım, İ. 2006. Türkiye'nin Orman Ürünleri Dış Ticareti Üzerine Bir Araştırma, G.Ü. Kastamonu Orman Fakültesi Dergisi, Cilt:6, No: 2, Kastamonu.
- Akyüz, K.C., Yıldırım, İ. 2006. Avrupa Birliği Sürecinde Kâğıt Ve Karton Endüstrisi, Kafkas Üniversitesi, Artvin Orman Fakültesi Dergisi 7(2), 159-171
- Akyüz, K.C. 2006. Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye Orman Ürünleri Sanayinde Rekabet Düzeyi, ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 9, s.83-94
- Akyüz, İ., Gümüşkaya, E., Gedik, T. 2013. Avrupa Ülkeleri ile Türkiye'nin Kuşe Kâğıt Üretimi ve Dış Ticaret Miktarları Üzerine Bir Araştırma, Ormancılık Dergisi 9(1) (2013) 1-13
- Balaban, Y. 2007. Orman Ürünleri Sanayi ve Ekonomik Büyüme, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Boya, O.L. 2012. Mobilya İmalatı; Başka Yerde Sınıflandırılmamış Diğer İmalatlar, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü
- Dayanıklıoğlu, S. 2004. Türkiye'de Lif Levha Ve Yonga Levha Sektörünün Durumu, Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırılması, Problemleri Ve Çözüm Yolları, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- FAOSTAT. 2015. <http://faostat3.fao.org/download/F/FO/E>
- Gedik, T., Akyüz, K.C., Akyüz, İ., Yıldırım, İ. 2005. Türkiye ve AB Ülkelerinde Kağıt Üretim, İthalat ve İhracat Verilerinin İncelenmesi, I. Çevre ve Ormancılık Şurası Tebliğler, Cilt 3, s. 1242-1249, Antalya.
- Gedik, T., Akyüz, K.C., Ustaömer, D. 2005. Orman Ürünleri Sanayinin Türkiye Dış Ticaretindeki Payı, Kafkas Üniversitesi Artvin Orman Fakültesi Dergisi, Cilt 6, Sayı:1-2, s. 171-178.
- Kurtoğlu, A., Koç, K.H., Erdinler, E.S., Sofuoğlu, S.D. 2009. Türkiye Orman Ürünleri Endüstrisinin Yapısal Ve Eğitsel Sorunları, II. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, s.s.(176-186), Isparta.
- OGM. 2014. Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığı Yayın No: 115, Envanter Serisi No: 17
- TÜİK. 2015. <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
- URL-1 2003. <http://www.bud.org.tr/default.asp?hareket=h&t=92>
- Yıldırım, İ., Akyüz, K.C., Akyüz, İ., Gedik, T. 2005. Levha Sanayinde Seçilmiş Ürünler Bazında Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerindeki Genel Durum, I. Çevre ve Ormancılık Şurası Tebliğler, Cilt 3, s. 1138-1144, Antalya.
- Yıldırım, İ., Alevli, C., Akyüz, K.C. 2014. Türkiye Ahşap Esaslı Levha Sektörünün Projeksiyonu ve Ekonomideki Durumu, IV. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, 15-17 Ekim 2015, cilt.1, ss.298-307, Trabzon.